

การศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียน

A Study Method of Proactive Buddhism Propagation
of Moral Teachings Monks in School

พระมหาชัชวาลย์ อนาลโย (วงศ์ศิริ)

Phramahachatchavan Analayo (Vongsiri)*

Received: January 21, 2020

Revised: May 18, 2020

Accepted: April 8, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง การศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสอนศีลธรรมมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก (๒) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารในยุคนวัตกรรม และเทคโนโลยีสมัยใหม่ (๓) เพื่อประยุกต์วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดทุ่งครุ (พึงสายอนุสรณ์) แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับคณะครูผู้บริหารโรงเรียน และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดทุ่งครุ (พึงสายอนุสรณ์) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางพุทธวิธีการบริหารงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ด้วยการวางแผน จัดการองค์กร บริหาร บุคคล อำนาจการและกำกับดูแลให้เกิดการปฎิบัติ เกิดการปฏิบัติ และนำมาประยุกต์เข้ากับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ด้วยการนำพุทธวิธีการบริหารมาเป็นแนวทาง อีกทั้งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกได้นำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในหลายๆ ด้านกับกลุ่มเป้าหมาย ให้

* หลักรัฐธรรมนูญมหาบัณฑิต สาขาวิชาธรรมนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, Master of Arts (Dhamma Communication) Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University. E-mail: Analayo101@hotmail.com. เบอร์โทรศัพท์ 080-3077827.

เกิดความสุข สงบ สาระ สำนึก และสร้างสรรค์ ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีศีล สมาธิ และปัญญา ตามหลักไตรสิกขา

คำสำคัญ : การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก, พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

Abstract

The article of research on entitled a study method of proactive Buddhism propagation of Buddhist Monks in School has 3 objectives, which are (1) to study the Buddhist method of proactive Buddhism propagation (2) to study the concepts of communication theory in the innovation age and modern technology (3) to apply method of proactive Buddhism propagation of moral teachings monks in Wat Thung Khru School (Pueng Sai Anusorn) Thung Khru Subdistrict, Thung Khru District, Bangkok. This research is a qualitative research by using in-depth interviews with teachers group from the directorate, and the moral teachings monks in Wat Thung Khru School (Phueng Sai Anusorn)

The research result found that the way of Buddhist's management is to proactively propagate Buddhism that is planning, managing organizations, personal's management, directing which creates perception to practice and applied to the principle of Buddhism for a guideline. The technology is brought by learning and Buddhist activities in many ways with the target group to awareness for conviviality, calm, content, conscience, and creativity. Thus, the target group derived virtuous conduct, concentration and wisdom with Threefold Training.

Keywords: Proactive Buddhism Propagation, Moral Teachings Monks

๑. บทนำ

พระพุทธศาสนาได้แผ่ไปสู่วิถีชีวิตของมนุษย์ จนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันได้อย่างแนบแน่นทุกยุคทุกสมัยตั้งแต่ครั้งสมัยพุทธกาล ตลอดจนกระทั่งสมัยกาลปัจจุบันพระพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทในการอบรมสั่งสอนศีลธรรมปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรม พัฒนากล่อมเกลาจิตใจ สร้างทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อวัฒนธรรมไทย ให้เกิดประโยชน์สุขแก่เหล่าชนทั้งหลายตลอดมา สมดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสโอวาทแก่พระสงฆ์ทั้งหลายที่ส่งออกประกาศพระพุทธศาสนาว่า "ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์แก่คนหมู่มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มากเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย"^๒

โดยใช้หลักธรรมที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงโอวาทเป็นแนวทางสำหรับการเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทิศต่าง ๆ แก่พระสงฆ์สาวกทั้งหลายในสมัยที่มาประชุมพร้อมกันเมื่อ วันมาฆบูชา ครั้งแรก ซึ่งพระโอวาทนั้นกลายเป็นทั้งหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการที่สำคัญต่อการนำไปปฏิบัติใช้เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งเรารู้จัก และเข้าใจได้ว่าเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนานั้นก็คือ โอวาทปาติโมกข์ ดังความว่า

ชนตี ปรมโตโป ตีติกขา

นิพพาน ปรม วนฺตติ พุทธา;

น หิ ปพฺพชิตฺโต ปฺรฺพุทฺธาตี

สมโณ โหติ ปรี วิเรชฺชยนฺโต.

สพฺพปาปสฺส อภณฺนิ กุสลสฺสุปฺสมปทา

สจฺจิตฺตปริโยทปนํ เอตํ พุทฺธานสาสนํ.

อนุปวาโท อนุปฆาโต ปาติโมกฺเข จ สํวโร

มตฺตญฺญตา จ ภตฺตสฺมี ปนฺตญฺจ สยนาสนํ

อริจิตฺเต จ อาโยโค เอตํ พุทฺธานสาสนนฺติ.^๓

ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง

พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่า พระนิพพานเป็นบรมธรรม

^๒ วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^๓ ที.ม. (บาลี) ๑๐/๙๐/๔๓-๔๔.

ผู้ทำร้ายผู้อื่น ไม่ถือว่าเป็นบรรพชิต
 ผู้เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ถือว่าเป็นสมณะ
 การไม่ทำบาปทั้งปวง
 การทำกุศลให้ถึงพร้อม
 การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว
 นี่คือการสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
 การไม่กล่าวร้ายผู้อื่น
 การไม่เบียดเบียนผู้อื่น
 ความสำรวมในปาติโมกข์
 ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร
 การอยู่ในเสนาสนะที่สงัด
 การประกอบความเพียรในอธิจิต
 นี่คือการสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย^๔

จากโอวาทปาติโมกข์พระพุทธองค์ทรงประทานแก่เหล่าพระสงฆ์สาวกครั้งแรกนั้นเป็นปรากฏการณ์ที่ยืนยันอย่างชัดเจนว่าโอวาทปาติโมกข์นี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักการ วิธีการ อุดมการณ์ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระพุทธเจ้าพร้อมด้วยเหล่าพระสงฆ์สาวกทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แพร่หลายในสังคมชมพูทวีป^๕ จนปรากฏว่าได้รับการยอมรับนับถือเป็นสรณะที่ยึดเหนี่ยวจิตใจจากจำนวนน้อยกลายเป็นจำนวนมากจนแผ่ขยาย และเจริญรุ่งเรืองมั่นคงเป็นอย่างมากในชมพูทวีปเพราะอาศัยหลักการ วิธีการ และอุดมการณ์ที่พระองค์ทรงประทานให้และแม้พระพุทธเจ้าเองก็ทรงปฏิบัติตามหลักนี้เช่นกันในการเผยแผ่เรียกว่าเป็นพุทธวิธี ที่อยู่ในกรอบของไตรสิกขา^๖ คือ ศีล สมาธิ

^๔ ที.ม.(ไทย) ๑๐/๙๐/๕๐-๕๑.

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท เอส อาร์ พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๗๙-๘๐.

^๖ อัง.ติก. (บาลี) ๒๐/๘๗/๒๒๕.,อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒.

ปัญญา ซึ่งกลายเป็นแนวทางที่สำคัญให้เหล่าพระสาวกทั้งในสมัยพุทธกาล^๗ จวบจนยุคปัจจุบัน ได้ศึกษาประพฤติปฏิบัติตามที่พระพุทธเจ้าทรงโอวาทสั่งสอนและประพฤติปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างไว้ให้เหล่าพระสงฆ์สาวกรุ่นหลัง

จากการเรียนรู้ศึกษาเรื่องราวประวัติความเป็นมาของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามแนวพุทธวิธี และเหล่าพระสงฆ์สาวกแล้ว เราจะสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนว่าพระพุทธองค์ และเหล่าพระสงฆ์สาวกอาศัยหลักการ วิธีการ อุดมการณ์ดังที่ให้โอวาทไว้เป็นเกณฑ์ เป็นแนวทางหลักสำหรับการเดินทางไปเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา และทำประโยชน์สุขแก่มวลมนุษยชาติทั้งหลาย ซึ่งเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าหลักการ วิธีการ และอุดมการณ์ที่พระองค์ทรงวางเอาไว้ นั่นถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่พระสงฆ์สาวก และเหล่าพุทธบริษัทรุ่นหลัง จำเป็นต้องยึดเอาหลักการ วิธีการ และอุดมการณ์นั้นมาไว้เป็นหลักแนวทางปฏิบัติสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อป้องกันการคลอนแคลนไปจากจุดประสงค์ในการเผยแผ่ นั่นก็คือเพื่อเป็นประโยชน์ และเพื่อความสุขแก่คนหมู่มาก

จะอย่างไรก็ตาม เมื่อกาลเวลาผ่านไปแม้ว่าพระสงฆ์สาวกรุ่นหลัง ๆ จะยึดมั่นในแนวทางที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้วางเอาไว้ ตลอดทั้งเหล่าพระอริยสาวกทั้งหลายก็ได้ปฏิบัติไว้เป็นแบบอย่างที่ดี ดังปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกแล้วก็ตามที แต่ทว่าการจะทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวทางที่เคยมีมานั้นกลับไม่ง่ายเลย เพราะเหตุแห่งยุคสมัยที่ผันเปลี่ยนตามกาลเวลา เมื่อความเจริญทางด้านเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น วิถีชีวิตของคนก็แปรเปลี่ยนไป จึงทำให้พระสงฆ์สาวกรุ่นหลังนั้นจำเป็นต้องปรับตัว และทำงานเผยแผ่เชิงรุกมากขึ้น โดยต้องรู้จักประยุกต์ใช้การสื่อสาร เพื่อทำหน้าที่ในการเผยแผ่ได้อย่างเหมาะสม และกลมกลืนไปกับสังคมสมัยใหม่ เพราะสมัยก่อนพระพุทธเจ้า และพระสงฆ์สาวกเดินทางด้วยเท้าเปล่าเพื่อจาริกไปทำการเผยแผ่ แต่สมัยปัจจุบันเราอาจจะนั่งที่ห้องแล้วทำการเผยแผ่ก็ยังสามารถกระทำได้ เพราะปัจจุบันนี้สังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตมาก การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงจำเป็นต้องพยายามปรับ และเปลี่ยน หรือประยุกต์เข้ากับสังคมสมัยใหม่มากขึ้น ซึ่งประเทศไทยในอดีตที่พุทธศาสนิกชนทุกรุ่นทุกวัยจะสนใจ ใส่ใจ เข้าวัดให้ทาน รักษาศีล พังธรรมตามกาลอันสมควร หรือแม้กระทั่งสันทนาธรรมตามกาลอันสมควรเพราะคนไทยสมัยอดีตนั้นจะมีวันหยุดราชการ หรือหยุดทำงาน ในวันโกน และวันพระ ทำให้มีเวลา มีโอกาส และมีความสะดวกต่อการศึกษา

^๗ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๒๖๘.

และปฏิบัติตามหลักของพุทธศาสนิกชนที่ดี ผิดกับปัจจุบันที่สังคมไทย โดยเฉพาะพุทธศาสนิกชนนั้นไม่ได้หยุดราชการ หรือหยุดงาน ในวันโกน และวันพระอีกต่อไปแล้ว ทำให้เป็นการยาก และลำบากต่อการมาศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอน และปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนในฐานะของพุทธศาสนิกชนเช่นเคยเป็นมาครั้งแต่สมัยอดีต

เพราะเหตุนี้จึงกลายเป็นปัญหาใหญ่ของพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน เพราะเมื่อพุทธศาสนิกชนไม่มีโอกาสศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอน และปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนในฐานะของพุทธศาสนิกชนที่ดี ดังที่เคยเป็นมาแต่อดีตแล้ว ย่อมทำให้วิถีชีวิตแบบชาวพุทธนั้นเริ่มเปลี่ยนไปในทางลบ คือ ค่อย ๆ ห่างเหิน ห่างไกลจากการศึกษา จากการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนเหมือนในอดีต โดยเฉพาะในสังคมยุคปัจจุบันเรื่องของการศึกษา การปฏิบัติ ตลอดจนทั้งเรื่องวิถีชีวิต จารีตประเพณี วัฒนธรรม ก็เริ่มที่จะค่อย ๆ จางหาย และเลือนหายไปจากสังคมไทยสมัยใหม่ เพื่อที่จะรักษาพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นในเรื่องของการศึกษาแก่เด็กเยาวชนเป็นหลัก ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา เพราะการศึกษา คือ รากเหง้าแห่งความมีสติมีปัญญาในทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ ทำให้กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกระทรวงในการดำเนินงานด้านศาสนา โดยมีหน้าที่ทำนุบำรุง ส่งเสริม และให้ความอุปถัมภ์คุ้มครองกิจการด้านพระพุทธศาสนา และศาสนาอื่น ๆ ที่ทางราชการรับรอง ส่งเสริมพัฒนาความรู้คุณธรรม ส่งเสริมความเข้าใจอันดี และสร้างความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งดำเนินการเพื่อให้คนไทย นำหลักธรรมของศาสนามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นคนดี มีคุณธรรม ตระหนักว่าในวิถีชีวิตของคนไทยมีความผูกพันประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อ และหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นปูชนียบุคคล ที่มีบทบาทในการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนา และเสริมสร้างคุณค่าทางจิตใจให้แก่ประชาชนสืบต่ออย่างหนาแน่นในรากฐานทางวัฒนธรรมของไทย แต่การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าสู่เด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องมีพระที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่ในลักษณะของการทำงานการเผยแผ่แบบเชิงรุก ซึ่งสามารถนำธรรมะเข้าสู่เด็กเยาวชนตามสถานศึกษาต่าง ๆ ได้อย่างเข้าถึง และมีประสิทธิภาพ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญของพระสงฆ์สาวกในการทำหน้าที่เผยแผ่เชิงรุกสู่โรงเรียนซึ่งเป็นไปตามนโยบายของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมที่ได้ดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนขึ้น โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๔๘ อนุมัติงบประมาณงบกลางประจำปี ๒๕๔๘ ในวงเงิน ๕๓,๙๖๔,๐๐๐ บาท เพื่อให้การอุดหนุนโครงการ

เป็นคำตอบแทนให้กับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน^๘ ซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญของการเผยแพร่เชิงรุกในเบื้องต้น เพราะพระภิกษุสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถจะได้มีโอกาสก้าวเข้าไปสู่สังคมต่าง ๆ โดยเฉพาะสังคมของเด็ก และเยาวชน ซึ่งจะเป็นกำลังหลักกำลังสำคัญของชาติไทยในวันข้างหน้า เพื่อทำหน้าที่ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ปัจจุบันมีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมากมายที่ได้เข้าไปมีบทบาทหน้าที่ในฐานะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศ

ฉะนั้นจึงนับว่าเป็นงานการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุกที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะสอดคล้องกับทางคณะสงฆ์วัดทุ่งครุที่มีนโยบายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยการให้พระภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถภายในวัดทุ่งครุไปสอนหนังสือวิชาพระพุทธศาสนาให้แก่นักเรียน และทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียนวัดทุ่งครุมาตลอด อีกทั้งพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนยังมีบทบาทที่สำคัญต่อการทำหน้าที่ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาให้แก่ข้าราชการและประชาชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการทำวิจัยเรื่องการศึกษาวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยวิจัยในกรณีศึกษาของโรงเรียนวัดทุ่งครุ (พึงสายอนุสรณ์) แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร ซึ่งปัจจุบันมีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดทุ่งครุทำหน้าที่สอนประจำชั้นเรียนในวิชาพระพุทธศาสนาทั้งหมด ๕ รูปด้วยกัน โดยสอนประจำตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๓ อันเป็นเหตุให้เกิดแนวคิดการนำรูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา หรือการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุก

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาหารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา หรือการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุกที่เหมาะสมและส่งผลดีที่สุดให้เกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ต่อนักเรียน และได้มีการนำกิจกรรมทางศาสนามาบูรณาการ โดยมีการสอดแทรกหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ต่อนักเรียน พร้อมทั้งยังได้ทำหน้าที่การเผยแพร่พระพุทธศาสนา หรือเผยแพร่พุทธธรรมให้แก่ประชาชนทั่วไปให้ได้สามารถนำพุทธธรรมไปใช้ในการดำรงชีวิต ซึ่งการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้จะทำให้สามารถนำรูปแบบการเผยแพร่ของพระพุทธเจ้าและพระสาวกมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา แก่นักเรียน โรงเรียนวัดทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร และเป็น

^๘ กรมการศาสนา. **คู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ฉบับปรับปรุง ปี ๒๕๕๙** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๕๙), หน้า ๘.

แนวทางในการนำมาประพจน์ปฏิบัติ และนำมาใช้ในการประกาศธรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นไปในอนาคตกาลสืบต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของ วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” สำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอในบทความนี้มี ๓ ข้อ คือ

๑. เพื่อศึกษาพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก
 ๒. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารในยุคนวัตกรรม และเทคโนโลยีสมัยใหม่
 ๓. เพื่อประยุกต์วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- วัดทุ่งครุ

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” นี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิจัยทางเอกสาร (documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยการลงภาคสนาม โดยมีขอบเขตของการวิจัยดังนี้คือ

๓.๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยจะศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อให้ทราบการประยุกต์วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยการศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระพุทเจ้า และศึกษาแนวคิดทฤษฎีการสื่อสาร นวัตกรรม และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่ประยุกต์ใช้กับการเรียนสอนตามหลักสูตรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา

๓.๒. ขอบเขตด้านประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดทุ่งครุ (พึงสายอนุสรณ์) แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานครจำนวน ๑๓ รูป/คน

๓.๓. ขอบเขตด้านสถานที่ ได้แก่โรงเรียนวัดทุ่งครุ (พึงสายอนุสรณ์) แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๙

๓.๔. ขอบเขตด้านระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

(๑) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นระยะเวลา ๖ เดือน ตั้งแต่เดือน สิงหาคม ปี พ.ศ.๒๕๕๙ - มกราคม ปี พ.ศ.๒๕๖๐

(๒) ลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูล แปลผล สรุปผล และเขียนเป็นรายงาน วิจัย เป็นระยะเวลา ๖ เดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๖๐ - มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๐

๔. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ได้ค้นพบประเด็นที่ตอบวัตถุประสงค์ดังนี้

๑.แนวทางพุทธวิธีการบริหารเป็นการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก มีนโยบาย เป้าหมาย หลักการ แผนการ และวิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมายร่วมกัน ด้วยการนำธรรมะเข้าสู่เด็ก และเยาวชน โดยนำแนวทางพุทธวิธีการบริหารจัดการแบบพระพุทธเจ้าเพื่อให้งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด โดยการวางแผนจัดการองค์กร บริหารบุคคล อำนาจการและกำกับดูแลให้เกิดการปฎิบัติ เกิดการปฏิบัติ และนำมาประยุกต์เข้ากับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา รวมถึงการนำพุทธวิธีการบริหารประกอบด้วย (๑) พุทธวิธีในการวางแผน (๒) พุทธวิธีในการจัดองค์กร (๓) พุทธวิธีในการบริหารงานบุคคล (๔) พุทธวิธีในการอำนาจการ (๕) พุทธวิธีในการกำกับดูแลและส่งเสริม ดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกในหลายๆ ด้านมาใช้กับกลุ่มเป้าหมายให้เกิดความสนุก สนุก สาระ สำนึก และสร้างสรรค์ ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีศีล สมาธิ และปัญญา ตามหลักไตรสิกขา

๒.แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกในยุคนวัตกรรม และเทคโนโลยีสมัยใหม่ สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมยุคโลกาภิวัตน์ ได้มีการปรับใช้วิธีการเผยแผ่ให้ทันสมัยกับเหตุการณ์ในสังคม ด้วยการนำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเรียนการสอน และการทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา สร้างแรงจูงใจให้เด็กนักเรียนมีความสนใจใฝ่เรียนรู้ ซึ่งสามารถประมวลออกมาในรูปแบบ ของ ๕ ส. คือ ให้เกิดความสนุก สนุก สาระ สำนึก และสร้างสรรค์ สามารถประยุกต์วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดทุ่งครุ

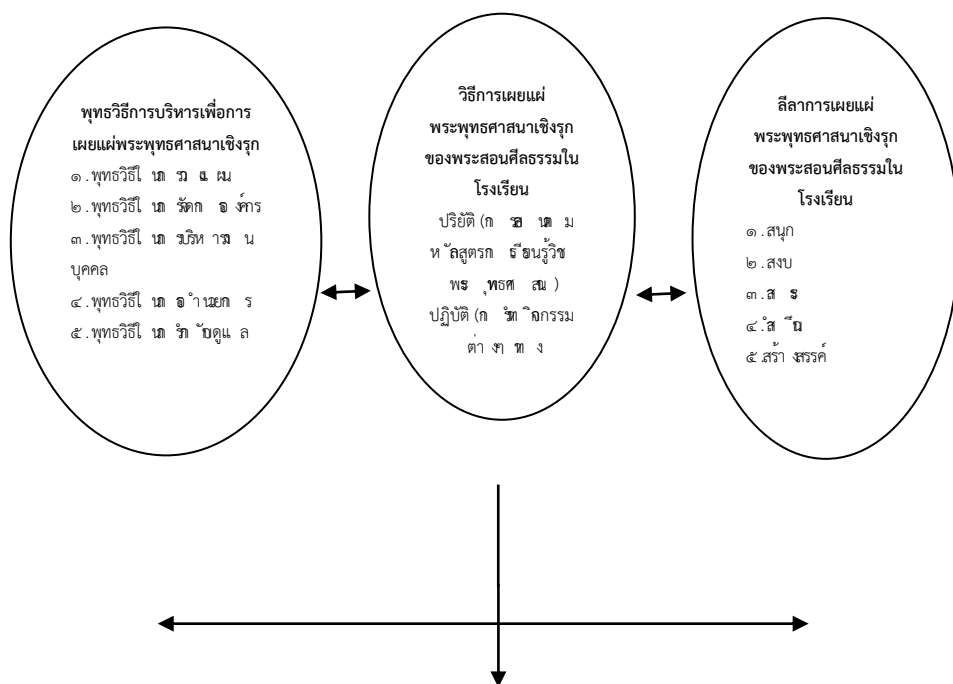
๓.รูปแบบการประยุกต์วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ๒ ลักษณะ ประการแรก การสอนตามหลักสูตรการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา และประการที่สอง การทำกิจกรรมต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา โดยการนำการบริหารมาประยุกต์เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ได้รูปแบบการประยุกต์วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่ได้จากพุทธวิธีการบริหารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของการ

สอนศีลธรรมในโรงเรียน และลีลาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จากการปฏิบัติคือ การปรียัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ส่งผลสำเร็จให้เกิดศีล สมาธิ และปัญญา

๕. สรุป และอภิปรายผล

เพื่อให้งานวิจัยนี้มีคุณค่ามากที่สุด ได้นำแนวคิดของ Dabholkar^๙ (๑๙๙๖) ทางด้านการบริหารขององค์กร และการตัดสินใจให้บริการ นำการบริหารมาประยุกต์เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ได้รูปแบบการประยุกต์วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน จากการนำพุทธวิธีการบริหารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของการสอนศีลธรรมในโรงเรียน และลีลาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จากการปฏิบัติคือ การปรียัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ส่งผลสำเร็จให้เกิดศีล สมาธิ และปัญญา ดังปรากฏในภาพต่อไปนี้

^๙ Dabholkar, P.A. (1996), "Consumer evaluations of new technology-based self-service operations: an investigation of alternative models", International Journal of Research in Marketing, Vol. 13 No.1, pp. 29-51.

ปฏิเวธ หรือผลจากการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระ
สอนศีลธรรมในโรงเรียน
๑. ศील ๒. สม ิธ ๓. ปัญญ

จากแนวทางพุทธบริหารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระพุทธเจ้า ทำให้คณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันมีนโยบาย มีหลักการ มีเป้าหมายที่ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ด้วยการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ทำให้ในปัจจุบันมีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เข้าไปทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกในสถานศึกษาต่างๆ ทั่วประเทศมากมาย การศึกษาสงเคราะห์จึงนับเป็นรากฐานที่สำคัญของพระพุทธศาสนา โดยมีการวางแผน จัดการ องค์กร บริหาร บุคคล อำนาจการ และกำกับดูแล ให้เกิดการปฏิบัติ คือการศึกษาพระพุทธศาสนา ให้เกิดการปฏิบัติ คือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา ในลักษณะที่ได้ประยุกต์เอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระพุทธเจ้า ตลอดทั้งพระสาวกในสมัยพุทธกาล และสมัยปัจจุบันมาใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

นอกจากนี้การประยุกต์วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดทุ่งครุ จะพบว่ามี การนำสื่อ นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเรียนการสอน และการทำกิจกรรมต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เด็กนักเรียนมีความสนใจใฝ่เรียนรู้ ซึ่งสามารถสรุปประมวลออกมาในรูปแบบ ของ ๕ ส. คือให้เกิดความสนุก สงบ สาระ สำนึก และสร้างสรรค์ ซึ่งผลสรุปก็คือ สามารถทำให้กลุ่มเป้าหมายมีศีล สมาธิ และปัญญา ตามหลักไตรสิกขา หรือหลักการศึกษาของพระพุทธศาสนา จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นคณะผู้บริหารโรงเรียน ครู และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปรากฏว่า ได้ให้ข้อมูลเป็นในทิศทางเดียวกันว่า จากการเรียนการสอน และการทำกิจกรรมต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา นับว่าเป็นที่น่ายินดี และพึงพอใจอย่างมากในการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพราะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดทุ่งครุ มีความรู้ความสามารถที่หลากหลาย มีทักษะในการสอน หรือการฝึกอบรมเด็กนักเรียนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะการใช้สื่อนวัตกรรมใหม่ๆ มาช่วยในการเรียนการสอน รวมทั้งมีความเอาใจใส่ มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การเรียนการสอน และการทำกิจกรรมต่างๆ อย่างดี ทั้งนี้การประยุกต์การเรียนการสอน และการทำกิจกรรมต่างๆ

ในโรงเรียน ของพระสอนศีลธรรมนั้น เป็นผลที่เกิดจากการประสานงานรูก รับ ร่วมมือ กับทาง คณะผู้บริหารโรงเรียน กับคณะคุณครู รวมทั้งได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากคณะสงฆ์ และ คณะอุบาสกอุบาสิกาชาววัดทุ่งครุ จนทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียนวัดทุ่งครุประสบความสำเร็จ

๖. ข้อเสนอแนะ

ก. ข้อเสนอแนะในแง่การนำไปใช้

๑) ควรให้ความสำคัญในการนำพุทธวิธีการบริหารมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เชิงรุกมากขึ้น

๒) ควรมีการประสานความร่วมมือกันระหว่างคณะสงฆ์ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ วัด บ้าน โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาเชิงรุกมากขึ้น

๓) ควรมีการสร้างเสริม ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกมากขึ้น

ข. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

๑) ควรวิจัยเรื่อง การบริหารคณะสงฆ์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก

๒) ควรวิจัยเรื่อง การประสานความร่วมมือกันระหว่างคณะสงฆ์ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ วัด บ้าน โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาเชิงรุก

๓) ควรวิจัยเรื่อง การสร้างเสริม ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนเพื่อทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๓๙.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย. พิมพ์ครั้งที่ ๔๐.

กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิธรรมทานกุศลจิต, ๒๕๕๗.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท เอส อาร์ พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

กรมการศาสนา. คู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ฉบับปรับปรุง ปี ๒๕๕๙. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๕๙.

ภาษาอังกฤษ

Dabholkar. "Consumer evaluations of new technology-based self-service operations: an investigation of alternative models", International Journal of Research in Marketing, 1996.

